D. F. G.

DISSERTATIO DIÆTETICA,

IN QUA

SPIRITUS FRUMENTI.

PROPONITUR,

QUAM,

CONSENT. EXPERIENT. FACULT. MEDICA

IN REG. ACAD. UPS.

PRÆSIDE,

NOBILISSIMO ATQUE CELEBERRIMO

D:NO DOCT CAROLO

VON LINNE,

EQVITE AURATO DE STELLA POLARI,

S:Æ R:Æ M:TIS ARCHIATRO,

MEDICIN. ET BOTAN. PROFESSORE REG. ET ORD.

ACAD. SCIENT. PARIS. UPSAL. HOLM. PETROPOL.

BEROL. IMPER. BERNENS. LONDIN. ANGLIC. EDINB.

MONSP. TOLOS. ET FLORENT. MEMBRO,

PUBLICO EXAMINI MODESTE SISTIT

PETRUS BERGIUS,

WERMELANDUS.

IN ACAD. CAROL. MAJ. DIE XIX. DECEMB.

ANNI MDCCLXIV.

H. A. M. S.

U P S A L I Æ.

VIRO SPECTATISSIMO,

D:NO ERICO BERGIO,

OFFICIN. FERRAR. AD WAHLÅSEN POSSESSORI,

PARENTI OPTIMO

In tesseram animi gratissimi, ob innumera in me collata paterna beneficia, dissertationem hanc Academicam Tibi, Pater Optime, *dicare volui, debui. Ardentissimis supremum atque benignissimum Numen compellare suspiriis, quoad vixero, non desistam, dignetur senectutem Tuam præstare jucundam, omnique felicitatis genere cumulatissimam, eumque diem longe abesse jubeat, quo nos, qui Tui sumus, matura Tua consilia & tantum prosperitatis fulcrum cogamur desiderare. Sic ex intimo pectore optat*

OPTIMI PARENTIS

Filius obedientissimus
PETRUS BERGIUS.

I. N. J.

§. I.

Antiquiorem mundi faciem cum hac nostra recentiore, si conferimus, non minor certe, quam in insectis per naturam, aut in Libris Ovidii per ingenium, occurrit Metamorphosis. Ignoravit Spiritum frumenti, Tabacum, Coffeam, Theam, Saccharum, Porcellana, Sericum prisca illa simplicitas, nec nisi pauca noverat vinorum & aromatum genera, quæ tamen omnia nobis in vita quotidiana frequentari solent: & tamen prospera valetudine atque ætate homines nostri ævi æquabat, immo superabat sœpius; adeo ut dubium sit, utrum commoda sua auxerit, an vero minuerit humana industria. Seculum certe decimum quartum inventorum feracissimum, res longe maximas detexit. *America* enim & in Orientalem *Indiam* navigatio, *Pulvis pyrius*, *Ars Typographica* & *Spiritus Frumenti*, isto innotuere tempore; quæ usu profuerint, an abusu nocuerint magis, disquirant alii: mihi Spiritum illum Frumenti nostræ jam ætati, ad in-

infimam usque hominum sortem tantopere adamatum, ac fere necessarium, brevi dissertatione considerandum, sumsi.

§. II.

Liquor hic inebrians, *Hipprocati*, *Aristoteli*, & *Galeno* ignotus, apud *Arabes* creditur inventus, qui essentiam hanc in tincturis medendi caussa adhibitam, ad Ægyptios propagarunt. Narrat *Raimundus Lullius* Anno 1310. tincturam hanc suo tempore nondum in Europa fuisse visam. Sed *Villæ Novæ*, Anno 1315. innotuerat, unde Epocha hujus liquoris in Europa constat, & *Conringius*, spiritum hunc cerealem Villanovani statuit inventum. Muticenses primi libris edocti ex uvis vitiatis eum copiose præparatum, Venetis majori mensura vendiderunt, hi vero, non sine lucro ad Metallifossores Germaniæ curarunt exportandum. Est vero liquor hic prodigiosæ indolis & virtutis, atque ut characterem, quem dedit illustris Boerrhavius, adhibeam,

1:o Post aëra levissimus, tenuissimus, simplicissimus, purissimus.
2. Destillatione immutabilis.
3. Inflammabilis totus, absque fumo, foetore, fæce.
4. Volatilis totus atque odorus, saporosus.
5. Maxime dilatabilis a calore.
6. Facillime ebulliens igne.
7. Miscibilis omnibus fluidis.
8. Solvens seu Menstruum Resinosorum.
9. Vehiculum optimum Spiritus Rectoris Vegetabilium.
10. Conservans corpora animalia a putredine, fibras Animalium indurans.
11. Coagulans facile omnes humores corporis, excepta urina.
12. Purus, nervorum extremis adplicatus, nervos uno momento tabefaciens, sensu motuque privans.

§. III.

§. III.

Producitur autem hic ſpiritus ſola fermentatione, maxime ex fructibus cujusqve generis atque apud nos, (diætetice enim illum conſideramus & qualem jam noſtrates adhibent) ex frumentis potiſſimum Secale, Hordeo, Tritico, quæ in farinam redacta paſtaceam ſitulæ majori ingeruntur, atque affuſa aqua, ebullitione ad hoc parata, per horam integram ad dulcorem usque remo agitatur. Additur porro fermentum & operitur vas veſtimentis; fermentatio per biduum continuatur, usque dum ſupernatet fermentum. Infunditur præparatum deſtillatorio, igni admoto; circumagitur bene, ne fundo craſſiora adhæreant, ingratum & empyrevmaticum facile effectura ſaporem; Galea imponitur, adglutinatur. Refrigeratorium aqva impletur frigida; ignis infra ſervatur modicus, ne nimium ebulliat. Quod ſic prima vice exſtillat, vappa dicitur, & vaſculo ſervatum, iterum deſtillatur, ubi quod primum emittitur, album eſt, guttarumque primarum gerit nomen, atque externe adplicatur paſſim. Deſtillatio procedat lentius, ne veſica evomat craſſiora. A nobilioribus tertium rectificatur, ut ſapor exiſtat purior. Quod in deſtillatorio reſidet, fæcibus admixtum, pecudibus alendis inſervit. Ceterum multa de hoc proceſſu dici poſſent, ſi res chemice foret pertractanda: cum vero ſic a longe Celeberrimo ad hoc Lyceum chemicæ & Pharmacevtices Profeſſore, D:no Doct. J. G. WALLERIO in Chemia Phyſica, Anno 1759 edita, graphice ſit deſcriptus, ad hunc librum lectore ablegato, diæteticæ tantum inhærens conſiderationi effectum liquoris deſtillati in corpore humano, atque adeo uſum aut noxam, notare conabor.

§. IV.

Spiritus hic ut ſapore acris, partes ſolidas & fluidas adficit, ut odorus vero & volatilis, in cerebrum agit

&

& ſyſtema nervoſum. Ut vero hoc intelligatur rectius, adſerta mea a poſteriori probabo, ſeu per experientiam, quæ in diæteticis, Phyſicorum experimentis reſpondet, quæ nihil ſumit, niſi quod experimento confirmari posſit.

§. V.

Veteres triplicem ſtatuebant animam animalium, Vegetativam, Senſitivam & Rationalem, quarum illam in medulla ſpinali, iſtam in medulla oblongata, hanc vero in cerebello reſidere affirmabant; neque hoc prorſus ſine fundamento Nam tres easqve differentes obſervabant functiones in ſubſtantia medullari corporis, principium nempe medullare, quod in nobis, inſciis ac nolentibus agat, quod illi Vegetativam Animam, Stahliani autem ſimplici nomine animæ adpellabant. Pungitur ex. gr. acicula corpus, intumeſcit, inflammatur, tandem ſuppuratione facta, maturatur vulnus, atque ſanatur. Sangvis hic corrumpitur diatheſi acida vel putrida, & ad medullarem ſubſtantiam accedens, febrem excitat cum horripilatione, calore & criſi tandem evacuante. Febris Hemitrithæa vehementiſſima, hæmorrhoidibus cæcis, cum horribili dolore intumeſcentibus, per octiduum ſæpe ceſſat & ſuſpenditur: his vero arte apertis & dolore hæmorrhoidali ceſſante, febris curſum ſuum continuat. Cor pulſat, motus peragitur periſtalticus, excretiones ſecernuntur, ope nervorum, quibus omnis debetur motus, atque hæc omnia nobis etjam nolentibus eveniunt. Anima ſenſitiva eſt, quæ ſentit ac percipit per organa externa, motumque efficit voluntarium, in ambulatione, curſu, averſatione, adpetitu. Rationalis anima judicat deliberat & ratiocinatur, eſtque in Animalibus nonnullis, pro ſimplicitate cerebri, valde exigua, ut in inſectis ubi non niſi ſimplex fibra Medullaris ad caput procedit, aut in conchis, quæ tantum ape-

perire sese alimentum sugendo recipere & aperturam claudere sciunt. Quidquid sit, tres quasi diversos observamus effectus in corpore animato, atque in singulos Spiritus Frumenti multiplex deprehenditur influxus.

§. VI.

Omnis quidem spiritus destillatus nervinus est, inque substantiam agit medullarem, quemadmodum omnia volatilia; fixa vero, seu non Volatilia, vix ullam efficiunt in hac parte mutationem. Aqua enim, qua tali, ceterisque ejusmodi ingestis, in functione animali non mutari videmur.

§. VII.

Est igitur, respectu triplicis jam dicti principii medullaris, vinum hoc factitium:

Analepticum, quod langvidis robur addit. Naribus tantum attractum deliqvium passos excitat, unde ægroti ejusmodi naso admoveri solet spiritus hic destillatus, item vinum & acetum, quæ ceu fermentata & volatilia, pro quantitate spirituosi, quod continent, in nervos agunt. Carpo etiam in morbo exhaustis hæc inungi eandem ob caussam solent. Labore, itinere aliisque molestiis fatigatus, spirituosis per momentum recreatur, qui cibo per plures horas refici non posset. Peregrinantes Mercatores per deserta Arabiæ & Persiæ arenosa in summis caloribus, siti atque lassitudine deficerent, nisi adesset spiritus frumenti aquæ immiscendus. Si enim meram adhiberent aquam, cæhexia & hydrops esset metuënda, nimiumque sudoris profluvium. Spiritus autem hic mirabilis langvorem tollit sudoremque sistit nimium. Qui per æstatem in nostris terris iter faciunt, licet unicum domi per diem vix sufferant spiritus hujus haustulum, in quovis tamen diversorio portiunculam sine incommodo sumunt, non exiguo virium incremento. Nos, liquori huic minus adsveti, operarios repetitis hunc vicibus quotidie impune sorbillantes miramur, illi vero inde

inde ſuas vires firmari ſentiunt. In fodinis atque officinis noſtris metallicis laborantes, liquore hoc utuntur diligentius, ſine quo laſſitudinem ac ſudorem ab igne provocatum perferri poſſe negant. Sudorem ſane hoc liquore impediri, æſtivali tempore, tota die cernimus, &, quo quis lingvidior ſit, eo ad ſudandum eſſe proniorem.

§. VIII.

Diureticum; facit enim, ut functiones involuntariæ in corpore peragantur promtius, quia ſubſtantiam medullarem, qua impelluntur, roborat. Urinam ſpiritu frumenti pelli, ex illis adparet, qui dyſuriam, ex refrigeratione ortam, ſumto hujus liquoris hauſtulo, ſuperant. Aquam ſub uſu Acidularum ceſſantem pari medicamine provocari notum eſt. Calculoſis vinum hoc Coffeæ admixtum, utpote diuretium præſtantiſſimum, inſignem præſtat uſum. Nobiles ruri habitantes, ſpiritui magis frumenti, quam Theæ decocto adſveti, pluribus hujus potionis cyathis aliquando forte conſumtis gravantur, quo facto, ſpiritus frumenti portiuncula neceſſaria & quidem promta eſt medela.

§. IX.

Alexipharmacum: calorem enim augens, transſpirationem pari gradu promovet. Redolet ſane halitus Spiritum Frumenti, ſi quis hunc ingurgitat copioſius; qui utrum e faucibus oriatur, an vero transſpirationi debeatur, non adeo liquet. Vapor autem hic per os adſcendit, eique inſtar athmoſpheræ adhæret, unde miaſmata arcentur noxia & contagioſa, e putridis maxime orta, corpus alioquin facile infectura. Nautis igitur noſtris, militibus ac ruſticis, ſpiritus hic unicum fere eſt Alexipharmacum, licet abuſui valde ſit obnoxium. In Dyſenteria certe contagioſa, quidquid reclamant plurimi, prudens ejusdem uſus, ad præſervandum valet plurimum: hinc

hinc qui ſumtis quotidie aliqvot hauſtulis, in eadem cura ægrotis domo verſabantur, immunes, ceſſante hoc uſu, contagio fuerunt occupati: Contagium enim hujus morbi, Acaris abſolvitur Sironibus, quos ſpiritus hic ſine mora perimit. In expeditione noſtra nautica Anno 1742 nautis, loco ſpiritus frumenti, vinum dabatur, ceu Minus noxium; ſed horrenda multos abſumſit Dyſenteria, donec ſpiritus hujus præſervantis rediret uſus. Ad Indias navigantes, aquam coguntur bibere putridam, monoculis aliisque vermibus impletam, ſed hi, adfuſo parcius hoc ſpiritu ſtatim moriuntur, & ſubortis ex aqua ejusmodi torminibus, poculo hujus liquoris curatio abſolvitur.

§. X.

Quæ de copioſis ex ore ebrioſorum exhalationibus nuper dicta ſunt, vulgarem de ſpiritu frumenti copioſius ſumto, in faucibus ebriorum ignem concipiente, traditionem memoriæ ſubjiciunt. Lactis enim copiam confeſtim adferunt plebeji, funeſtum hoc exſtincturi incendium. Sed res fidem omnino ſuperat. Vidimus quidem hominem in platea heic Upſaliæ jacentem hoc potionis genere ebrium & quaſi ſopitum, cujus e faucibus albicans prodibat athmoſphera, audivimus plebem adſtantem lac identidem poſcere, ignemque in ore miſeri conceptum clamitare. Nullum vero lucentis flammæ indicium conſpici a nobis potuit, nec halitus forte ullam, ſi tenebræ fuiſſent, daturus videbatur lucem. Si quis vero aliter talem viderit caſum, adcuratius ſingula notare momenta & cum aliis communicare debet.

§. XI.

Cordiale, calore enim ſuo cordis pulſum ita irritat, ac celeriorem reddit, ut febrem adeſſe crederes. Igne igitur hoc potentiali, ruſtici iter facientes per hiemem in diverſoriis paſſim ſeſe calefaciunt: ſed cauſſa maxime

ve-

volatilis, ſtabilem non præſtat effectum, nec certe hic ſtimulus magis, quam equo calcar, corpori frigido robur addit, ſed potius eadem poſtea proportione refrigerat, qua ſtimulaverat antea. Corpus enim a transſpiratione vehementiore, aerem frigidum copioſius attrahit, unde potione hac calefaciente uſi frigoris vim, poſt breve tempus, ſentiunt fortiorem, eique diutius expoſiti, Perniones, Pleuritidem, aliosque morbos contrahunt. Et hoc forte nixi principio, ſpiritum frumenti, pulvere interdum pyrio admixto, in febribus ardentibus ad calorem minuendum Norrlandi propinant ruſtici.

§. XII.

Principium ſenſitivum ſpirituoſis exſtimulari videmus. Hæc enim moderate ſumta, functiones in corpore langveſcentes reddunt alacriores. Homines licet antea ſegnes & tardiores, hauſto vini cyatho, alacri & promto eſſe ſolent animo, immo, ſi nimium adſumſerint, res vix alioquin cogitatas, juſto majori adgrediuntur audacia. *Excitans* igitur merito vinum hoc ſalutatur.

§. XIII.

In principium agens rationale, *Inebrians* dicitur. Hanc enim functionem ſpirituoſis liquoribus adjuvari exempla docent quotidiana. Quis enim neſcit, meditatione fractis, novos inde accedere ſpiritus, multosqve Poëtas percelebres, mirum ſpirituoſi liquoris ſenſiſſe effectum? Nervis enim hujus ope excitatis, juvenilem fere obtinent ingenii alacritatem, eosque verſibus ſuis addunt lepores, quos, ab Aquæ potatoribus fruſtra exſpectaveris. Sic oratione vel ſacra vel litteraria vel alio quodam ſcripto, quod profundiorem requirit meditationem, conſignando per totam diem occupatus, omnia tandem inveniet obtuſa: ſed accepto Rectore ſpirituoſo, reparatis viribus novus acceleratur vigor. Juſto autem majori ſumta quantitate, nimiam inducit alacritatem,

tem, ut multa faciat, dicatque ebrius, quæ ſuſcipere aut defendere alias nequeat. Quæ arcana eſſe deberent divulgat, ſermonemque inſtituit, a vita ſobria & potu aqueo prorſus alienum. Senſus etjam res obvias, aliter quam ſunt, immo quæ non ſunt, repreſentant: *cfr. diſſertatio de Inebriantibus.*

§. XIV.

Stomachicum: quatenus eſt nervinum & calefaciens appetitum irritat. Hinc a plebejis, & rudioribus adeo diligenter ante prandium & cœnam ſumitur, ut multis hoc diæteticum plane ſit quotidianum. Quam parum autem hoc conducat, tum imprimis ſentient, ubi hauſto frumenti ſpiritu, per dimidium horæ cibum exſpectare coguntur; tum enim appetitus, ex proportione ſtimuli debilitatur. Tironibus etjam Medicinæ notum eſt, ſtomachum, juſculis pingvioribus, petaſone aut carne pingvi gravatum, hauſtulo ſpiritus frumenti, pingvia ſolventis & vires vitæ excitantis, levari. Si autem quotidie hoc ſumitur antidotum non meliorem præſtabit effectum, qvam quotidiana nonnullorum Laxantia, quæ id tandem efficiunt, ut ſtomachus non niſi ſtimulatus, functionem peragat, equo, ad flagellum tantum molienti greſſum, haud abſimilis.

§. XV.

Coagulans ſangvinem: ſpiritu enim frumenti admixto ſangvinem venæ ſectione eductum, ſupra patellam coagulari videmus, unde etjam Chirurgi in Hæmorrhagiis vehementioribus, alcohol vini adplicant, ut ſangvis in polypos concreſcens vaſorum obtruncatorum & ruptorum obturet extremitates. Sangvis intra vaſa vel tantillum coagulatus, obſtructiones in vaſis efficit minimis, ſicque febres accendit phlogiſticas, Pleuritides, Peripneumonicas & quæ mala ſunt cetera. Per ſorbillationes ſpiritus frumenti, febres nonnulli, paſſim incurrunt leviores, dein tuſſiculam pertinacem, identidem

recurrentem; unde tandem Hæmoptyſis & Phthiſis exiſtit letifera. Hæmoptyſin ſæpiſſime polypos habere in Arteria Pulmonali, ſectiones mortuorum docent; Polypi autem ſpiritu frumenti generantur, unde facile colligi poterit, quantum ex metu hæmoptyſeos, hic potus habeat periculi. Quin & ob Tuſſiculam, quæ a ſpiritu frumenti, nomen vulgo ſortitur, & in Phthiſin haud raro potionis hujus amatores præcipitat; mirari ſatis nequeo, quod vulgus, jejunante adhuc ſtomacho, majores hauſtus ſumere audeat, contra veterem regulam diæteticam: *vacuis committere venis, nil niſi dulce licet.* Nutricem certe, quæ jejuna adhuc, ſumto majori hujus liquoris hauſtu, paulo poſt infanti mammas dederit, convulſiones eidem, ac mortem aliquando acceleraſſe novimus; manifeſto ſane indicio, quod brevi hic ſpiritus totum corpus nutricis pertranſierit.

§. XVI.

Ex eo, quod ſangvis, ſpiritu frumenti coagulatur, nonnulli Medici mechanici Chirurgos reprehendunt, quod Sugillationibus, contuſionibus atque aliis inflammationum generibus, ubi ſangvis ſubeſt craſſior, fomenta ſpiritu frumenti tincta adplicare ſolent, cum ſpiritus hic per ſe ſangvinem coagulet. Nos vero hanc curandi rationem innoxiam judicamus; linteum enim complicatum ſpiritu frumenti imbutum exprimunt, ut halitus tantum volatilis per cutem ad nervos læſos, & fere mortuos penetret, qui hos excitando vires vitæ corroborat, unde reſeratur ſangvis; neque enim ſpiritus externe adplicatus, ſangvinis coagulationem efficere potuiſſe quisquam obſervavit.

§. XVII.

Ad lac coagulandum ſpiritum hunc ſatis aptum eſſe experientia docet nutricum, potu hoc ſpirituoſo abutentium, quibus lac coagulatum proprium Bubones cauſſatur

ma-

mammarum. Salivam etjam ſpiritu frumenti coagulari obſervamus; lingva enim & faux poſt hauſtum majusculum aridior evadit, atque ſaliva grumeſcit, quocirca res nobis ſuccurrit notabilis, quod eorum, qui potu hoc intemperantius utuntur, vena ſecta, maſſam videmus ſangvineam ſero maxime conſtare, pauciſſimis vero globulis rubris, adeo ut ſangvini hydropicorum fere ſit conformis: Nonne hoc ſolidorum, poſt ſtimulum fortiorem, laxitati eſt tribuendum? Alioquin enim ſumto calidiore hoc medicamento, ſangvis deberet eſſe crasſior. Nimius certe potionis hujus uſus, hydropem multis adfert, ſive a liquoribus intra glandulos coagulatis, ſive a dyſcraſia humorum, ſive a laxitate, eam deduxeris.

§. XVIII.

Specificum nunnullis Anthelminticum habetur ſpiritus frumenti, & Lumbrici certe iſto necantur ſpiritu; unde medicamine domeſtico, Spiritum Frumenti, cum infuſo Allio, adverſus vermes propinant noſtrates. Sed majorem haec curatio doſin poſtulat, alia ex parte magis noxiam. Ad Aſcarides vero, qui in inteſtinis plerumque verſantnr craſſioribus, non niſi amiſſa jam virtute pervenit medicamen hoc ſpirituoſum.

§. XIX.

Solida indurat: corpora animalium in Muſeis curioſorum ſpiritu vini in longa usque tempora conſervantur, fibris nempe admodum compactis atque conſolidatis. Chirurgi Hyperſarcoſin vulneris mollem, ſpiritu vini ſolidiorem reddunt & vulneri Cicatricem obducturi eundem adplicant, nec non ulceribus cachecticis ad gangrænam pronis. Ceterum ſpiritum hunc omnes indurare glandulas, & Pulmonum, Lienis, Hepatis, Pancreatis &c. diſſectio docet intemperantium, in hoc potionum genere, anatomica: Cfr. act. Pariſ. 1706. ut alia

taceam. Fibris ad juſtam redactis rigiditatem, creſcere deſinimus. Catuli Canum, ſi dorſum Spiritu Frumenti inunxeris, ſimulque eum deguſtare interdum coëgeris, tenelli fiunt, Pygmei, Canes melitenſes. Viſebatur puer viginti annorum Ultrajecti, qui ad diſceſſum reditumqve navium, ubi ſpiritus frumenti copioſius ſemper concedebatur, erat aſſiduus, ſtaturamque habuit octenni competentem. Puer Johannes Erici Hedemorenſis ſpiritu frumenti ad ſeptimum annum nutritus, cubitum cum quadrante longus, librasqve, ponderatus a Nob. Domino Præſide, tres & viginti tenuit. Imprudenter igitur tenuioris ſortis homines Stockholmiæ & alibi, qui per totum diem a domo ſua atque liberis eſſe coguntur ad hos exhilarandos, cyathum hujus ſpiritus, pane immerſo evacuandum tradunt. Non autem turbare nos debet, quod Spiritus Frumenti potatores videamus, nonnunquam pingves, quod naturæ utique ſingulari tribuendum eſt, quæ partes acribus maxime expoſitas pingvedine obvolvit, unde inteſtinum rectum plerumqve pingvius eſt & renes plerorumqve animalium, pingvedine ſunt obducti. Bibacibus certe interdum pingveſcentibus, idem accidit; ſed pingvedo hæc bona non eſt, unde pallidi etjam atque tumeſcentes conſpiciuntur.

§. XX.

Reddit fibras fragiliores, quod corpora in Muſeis ſpiritu hocce conſervata, oſtendunt. Sues fæcibus, poſt confectum hunc ſpiritum relictis, ſaginati adeo fragilia, obſervante Hoffmanno habent, inteſtina, ut farcimini faciendo vix inſerviant. Et de acerrimo quodam hujus potatore a ſe anno 1733. diſſecto *Detarding* narrat, fuiſſe fibras ejus muſculares omnes tantæ fragilitatis, ut hamulos, ſeu anſas anatomicorum, non ſuſtinerent.

§. XX.

Annis commutari corpora noſtra atqve a pulpoſis

&

& Mollioribus fibris, ad aridas ac duras, id eſt, ſenectutem, nos perduci notum eſt. Spiritus igitur frumenti intemperanter ſumtus ſenectutem accelerat, vitam noſtram reddit breviorem. *Cranius de Homine* pag. 469. Batavum quendam refert 40. annorum, qui hunc ſpiritum ſorbillando, lineamenta, geſtus, faciem & canos haberet, annis ſeptuaginta prorſus adcommodatos. In Itinere Scanenſi, de conterraneis ſuis Smolandis narrat Nob. D:nus Præſes, quod non ſine admiratione videret inter ruſticos, ſibi ætate æquales, canitie capillorum, & barbæ, tremente capite facieque rugoſa ſenes referre ſeptuagenarios, cum tamen vix quinquaginta haberent annos. Mulieres contra admodum conſervatas perhibet & hanc difformitatem abuſui hujus liquoris tribuit.

§. XXII.

Si omnes enumerarem morbos, quos potui huic ſpirituoſo, originem debere Medici obſervarunt, nullus foret orationis exitus. Nonnullos tamen breviter nominaſſe ſufficiat.

Febres inflammatorias ſpiritus excitat frumenti immoderate ſumtus, præſertim apud juvenes, quibus nocet maxime.

Phthiſis quotidianos hujus liquoris potatores, Polypis nempe intra vaſa Bronchialia generatis, plerumqve jugulat.

Hydrops, inde glandulas indurando ſæpiſſime oritur, quod in ruſticis ad Polum arcticum Spiritu frumenti tantopere abutentibus, obſervatur facile. Mirum autem eſt quod ruſtici Ruſſici, qui potui huic pariter indulgere videntur, rarius tamen ſunt hydropici. Uſus forte Allii hos præſervat, quod per ſe non raro hydropem tollit.

Icterus ab hoc potu ſæpe generatur idqve fel coagu-

gulando, ductum obstipando choledocum, sive Calculos generando felleos.

Hæmorrhoides generat. Plerique saltem hæmorrhoidibus obnoxii pressionem in sede sentiunt, quoties hunc hauriunt liquorem. D. Assessor *Moræus*, qui praxin medicam Fahlunæ diu exercuit, eos, qui usui hujus spiritus quotidiano adsveti, per aliquot eundem annos intermiserint, iterata postmodum sorbillatione, omnes haemorrhoidibus correptos fuisse observavit.

Tumores inducit, quod téstantibus strenuis hujus liquoris helluonibus demonstratione non indiget. Nominare nolo Medicum haud ita pridem demortuum, qui nisi duobus sumtis hujus nervini haustulis, ne quidem formulam medicam præscribere valuit.

Phrenitides caussatur. Duos Stockholmiæ Nob. D. Præses adiit ægrotos, qui Phrenesi, ob solum hunc potum, sine febri, semel aut sæpius per mensem redeunte & quinque aut sex dies durante laborabant, ut vi omnino essent cohibendi.

Bacchia (Bacchi signiferum nonnulli vocant) vini quidem potatoribus, nasum tumentem ac rubicundum, rubrasqve in facie verrucas adfert. Sed abusus quoqve Spiritus frumenti, speciem hujus adducit atqve naso rubro aut livido, circumjectis plerumque verrucis, intemperantes notat.

§. XXIII.

Superest jam, ut de usu Spiritus frumenti in genere disseramus. Agit ille in corpus humanum fortiter, estque inuentum practicum, cujus in Chemicis, Pharmaceuticis, artibusqve aliis eximius est usus; sed ut diæteticum quoddam commendari nullo modo debet. Nautis fateor & Piscatoribus, exhalationes & attractiones humidas tollendo, prodest; Monticolis quoqve & aliis durissimo labore fatigatis convenit, sed ut medicamentum.

Agit

Agit enim & ſtimulat violentius, quam ut pro alimento reputari queat. Et dicere omnino auſim, abuſum hujus liquoris, qui noſtro tempore maxime in plebejis prævaluit, plures omnino abſtuliſſe homines, quam bella plurima multis civium millibus interfectis nobilitata. Vixit certe ante hunc inventum ſpiritum gens mortalium, vivunt familiæ nonnullæ aut perſonæ, uſum ejus aſpernatæ, & quidem illis, qui utuntur, feliciores. Quid enim homine liquori huic quotidie indulgente miſerius? Tales omnino matutino tempore langvent, ut vix per aliquot horas vivere poſſe videantur. Tremunt manus, torpet lingva, loquelam vix admittens, adpetitus deeſt, pallet facies, angit intra præcordia dolor, vermis inſtar rodens ac dilanians. Ad cunctas ſane functiones ſunt inhabiles; horologio, catena relaxata, ceſſanti non abſimiles, donec nectar illud ſuum hauſerint. Vitam hi non ſuam, ſed Spiritus frumenti, vivunt. Qui vere eo usqve non proceſſerunt, ſed hauſtulis ſic dictis diæteticis, mane, ante & poſt prandium, ad cœnam & paulo ante ſomnum ſumendis adſveti, Bacchi vere ſunt Candidati, ſummos in arte honores non adepti, ſed conſvetudine tamen brevi ad ipſum faſtigium promovendi. His adpetitus domi nullus, ſed aliunde coëmendus. Dolendum ſane, quod multi etjam nobiliores ac doctiores per conſvetudinem eo ſint perducti, ut diætam ejusmodi judicent neceſſariam. Nullus ſane per Europam potus animum nobiliſſimum dementare hominemqve in beſtiam transmutare citius poteſt, adeo ut in cauponis, nuptiis aliisqve ſolennitatibus multos inde turbatos videamus, non niſi externam hominis ſpeciem præferentes. Tempore, quo ſpiritus hic in patria noſtra interdictus fuit, minor inter milites & ruſticos, teſtantibus Præfectis ac Judicibus, facinoroſorum & audacium reperiebatur numerus; & tamen

pro igne hoc potentiali & interno, tanqvam pro aris & focis, vulgus militat. Prohibito inter Anglos anno 1736 hoc spiritu, tantus Londini plebis exstitit motus, ut introductis in urbem militibus impedienda foret rebellio. Nocentissimum est junioribus, si mane & in prandio hunc haurire liqvorem adsveverint. Nam consvetudine sensim imbuuntur prava, nullis postea monitis ac demonstrationibus tollenda, sicque perniciem sibi ipsis, dedecus propinquis suis accelerant. Multi haustus majores, seu quatvor unicas Spiritus frumenti fortissimi jejuno adhuc stomacho ingerunt, & miranda omnino est naturæ vis, quæ hanc violentiam saltem ad tempus superet. In Hollandia vero & aliis terris pitissando vel vigesies sibi invicem unum propinant convivæ cyathum, nostris uno hausto evacuandum, quo facto dutius persistunt, & minorem, liquoribus corporis acri suo adfluxu dilluentibus sentiunt noxam. Laudi apud nos dicitur fortissimum haurire spiritum; & qui dilutiorem amant, sæpe ridentur. Sed vanissimam hanc opinionem tempus refellit & contrarium ipso effectu ostendit. Obvertunt ferventioris spiritus potatores, multos huic liqvori deditos abstemiorum æquasse ætatem: sed in caussa constituenda aberrant plurimum. Si enim majorem consulimus numerum, facile patebit, spiritum hunc meracius potantes raro vitam habuisse diuturnam, leniori autem contentos, ad grandem freqventius pervenisse senectutem. Paucis: plures Spiritu frumenti, quam pulvere pyrio, ante tempus occubuerunt. Corrumpit hic liqvor gentem, intemperantius huic deditam, homines reddit infirmos & miseros, ut qui hunc expelleret hostem, plus patriæ adferret commodi, quam qui fortissimos domuerit rebelles.

§. XXIV.

De effectibus spiritus frumenti Politicis & Oeconomicis;

cis multa forent dicenda, ſi ad noſtrum hæc forum pertinerent. Centena millia tonnarum frumenti ad liquorem hunc conficendum in magna quadam urbe quotannis conſumi referunt, ubi viginti quinqve millia tonnarum ad alimenta ſufficiunt. Si centena circiter milli prædiorum per Sveciam numerantur, quorum quodlibet tres quovis anno tonnas ſpiritu frumenti deſtillando conſumit, hoc trecenta quotannis aureorum millia efficit, quæ ſane inſignis foret divitiarum acceſſio. Frumenta ad victum neceſſaria raro producere potuit patria. Si vero frumentum omne, quod jam arte chemica in ſpiritum abit, conſervaretur, frumentis exterorum conquirendis ſuperſedere poſſemus. Vulgus ob porcos alendos confectionem Spiritus frumenti neceſſariam contendit. Sed etjam ante introductum hunc liquorem porcis gaudebat Svionia, & cives quidem, qvam Sues, conſervare ſatius eſt. Emamus Lardum centies mille aureis, & ducenta ſaltem aureorum millia, ſine ulla lardi inopia, ſervabimus. Ad ſeruorum quoque merendam, quæ ſumtuoſior alioquin futura eſſet, Spiritum frumenti comendari audivimus; ſed cum liquor hic nunquam in bonum abeat chylum, & vires laborantis nutritioni ejus reſpondeant; labor enim ſolida terit, per nutrimentum reſtituenda: ſequitur, ut ad laborandum diæta ejusmodi famulos reddat ineptiores.

§. XXV.

Coronidis loco hæc addere placet. Qui helluo ſpiritus frumenti, ex ſpirituoſis maxime noxii, factus eſt apertus, caveat tamen ne ſimul ac ſemel abuſum abrumpat, ſed ſenſim & lentiſſime decreſcat. Certiſſimæ enim docent obſervationes, ita facientes hydropem incurrere perfectam, quam ne qvidem totis Pharmacopoliis, optimus tollere poſſit Medicus. Rogatur non raro Medicus de

re-

remedio, helluonibus ſpiritus frumenti averſationem procuraturo, ut evadant abſtemii, ſed dolemus in materia Medica univerſa nullum eſſe in hanc rem ſpecificum. Vomitorium cum vehiculo e ſpiritu frumenti, aliquid interdum, ſæpe nihil præſtitit. Superandum eſt hoc malum eodem, quo contractum erat, modo, conſvetudine ſenſim inducenda. Caveat igitur mature hunc morbum, quicumque de ſua ſuæqve Familiæ incolumitate atque exiſtimatione eſt ſollicitus.

S. D. G.

